

Euskal digitalizazioa 2009-2011

GERARDO LUZURIAGA
ROBERTO KEREXETA

Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Gaietako
saileko dokumentalista
Eusko Jaurlaritzako Dokumentu Ondarearen Zentroko
(Iragi) teknikaria

Askok jakingo duzueenez, artikulua hau euskal digitalizazioari buruzko hirugarrena da. Hiruretan Euskal Herriko proiektu digitalen ezaugarriak eta sarean aurki daitezkeen digitalizatutako funts garrantzitsuenak aztertu ditugu. Sortu ahala proiektuen bertuteak eta edukia azpimarratu ditugu. Horrez gain, 2007koan («Liburutegi digitalak», *Jakin* 160, 2007, 11-46), liburutegi digitalari buruzko gogoeta eta Europako liburutegi digitaletan egindako lehendabiziko urratsak deskribatzeari eman genion lehentasuna. 2009koan («Euskal liburutegi digitalak: 2007-2009», *Jakin* 172, 2009, 11-46), berriz, liburu elektroniko merkatuan irten berriari buruz aritu ginen, eta euskal digitalizazio esparru honetan proiektu bateratuaren eta koordinatuaren premia nabarmendu genuen.

Azken bi urte hauetan digitalizazioaren garapena moteldu omen da. Oro har, esan dezakegu digitalizazio kopurua, aurreko urteekin konparatuz, murriztu egin dela, nahiz eta egitasmo berri batzuk sortu, erakunde batzuek atalen bat edo beste digitalizatu eta beste zenbaitzuek digitalizazioaren gainean hobekuntza ugari egin. Krisia dela-eta digitalizazio-

zatzeko euforia bukatu omen da, edo behintzat komunikabideetan lehen baino berri gutxiago agertu omen dira.

Azken urteetako garapen teknologiko etengabeen gaineko errepasoa

Katalanek 2005ean lortu zuten .cat domeinua bereganatzea; eredu horri jarraituz beste herri batzuek ere lortu dute: .gal (galegoek), .bzh (bretoiek), .cym (galesek). 2009ko urtarriaren 29an Bilboko Euskaltzaindiaren egoitzan PuntuEus¹ elkarteak .eus domeinua sortzearen aldeko lehenengo urratsak egin zituen, euskarak eta euskal kulturak Interneten eremu propioa eduki zezan. Ikur hori euskara eta euskal kultura sustatzeko tresna izango da, Interneten daukan presentzia nabarmentzeko eta dagokion protagonismoa hartzeko.

Blogen modak Twitter, Facebook, Tuite eta abarrei eman die bidea. Blogen bitartez —testu, argazki, bideo edota multimediaz lagunduta— norberak nahi duena idatz eta argitaratu dezake, dirurik ordaindu barik informazioa zabal daiteke. Liburu elektronikoen gaineko euskarazko bi blog nabarmenduko ditugu: Andoni Sagarnaren *Iparorratza*² eta Igor Leturiaren *e-gorblog*.³ Orain modan dauden tresnekin (Twitter, Facebook, Tuite, Tuenti...), berriz, edukia mugatuta dago, mezuek asko jota 140 karaktere onartzen dituzte; hori dela-eta ideiak jende askorengana zabaltzeko tresna ezin egokiago bihurtu dira, nahiz eta ez izan oso baliagarriak informazioa sortzeko edota garatzeko.

Paperezko egunkarien edizioak gero eta garestiagoak dira; paperezko egunkari gehienek ez dituzte ateratzen orain arte ateratzen zituzten etekinak, salmenten eta publizitatearen bidez lortzen dituzten diru-sarrerak gero eta eskasagoak baitira. AEBetan egunkari batzuek dagoeneko eskaintzen dute harpidetza iPaden bitartez. Enpresa horiek espero dute bide horretatik edukiak sarean doan jartzen hasi zirenetik hona izan dituzten galerak geldiaraztea. Egunkariak iPaden bitartez irakurtzea iragarrita zegoen, eta iristear omen dago.

IPad eta antzeko tabletek argitaratzaileei honez gero egunkarien berriak zabaltzea ahalbidetu diete. *The Daily* izan da lehenbiziko egunkaria iPaderako diseinatua izan dena. Soilik iPaden irakur daiteke, ez baitago ez inprimatutako bertsioan ezta sarean ere. Aste osoko harpidetza oso merke jarri dute gainera, euroko 72 zentimotan. Euskal Herriko egoerari erreparatzen badiogu, dagoeneko egunkari guztiek edizio digitalak argitaratu dituzte, eta badirudi etorkizunean ere bide hori jorratzen jarraituko dutela.

Egun, informazio gehiena era digitalean azaltzen eta gordetzen da, baina, arazoak arazo, arrisku handia daukagu orain ekoizten dugun guztia hurrengo belaunaldiei ez helarazteko. Dokumentuak irakurtzeko erabiltzen dugun teknologia desagertzen bada, edo fitxategi digitalak degradatzen badira, hau da, hondatzen badira, dokumentu horietan dagoen informazio guztia betiko galduko litzateke. Hori dena ekiditeko, 2009tik aurrera Frantzia, Alemania eta Herbeheretako Liburutegi Nazionalak eta Cross Czech A. S. txekiar enpresak KEEP⁴ (Keeping Emulation Environments Portable) proiektuari ekin diote.

CodeSyntax eta Deli enpresek, Artxibo Irekietarako Eki-menari esker (OAI: Open Archive Initiative), OAC proiektua sortu dute, trukerako protokolo eta katalogo irekien bitartez edukien sorkuntza, eguneraketa eta kontsumo elkarlana bideratzeko. OAI estandar irekiak Interneten liburuak datuak libre trukitzea bideratzen du. Hortaz, liburuak datuak trukitzeaz gain, liburuak saltzeko, faksimil digitalak sarean jartzeko, artikulua argitaratzeko, liburutegiko katalogoak kontsultatzeko eta hamaika eginkizun gehiago egiteko ere balioko du. Azken finean, Luistxo Fernandezek dioen moduan, tresna hori Interneteko liburutegi nazionala sortzeko abiapuntua izan daiteke, jakintza akademikoaren katalogazio, hedapen eta argitalpenerako baliagarria baita.

EHUK UZEIrekin batera elkarlanean itzuli du OJS software libreko produktua,⁵ aldizkariak euskarri digitalean sortzeko tresna egokia dena. Horren bitartez EHUK honako aldiz-

kariak digitalizatu eta Interneten eskuragarri jarri ditu: *Ars bilduma*, *Ekaia*, *Revista de Psicodidáctica / Journal of Psychodidactics*, *International E-Journal of Criminal Sciences*, *Theoria*. *Revista Internacional de Teoría, Historia y Fundamentos de la Ciencia*.

Eusko Jaurlaritzak 2011ko otsailean metaposta.com proiektua aurkeztu zuen. Fakturak, banku-agiriak eta beste mota askotako dokumentuak —erabateko segurtasunez eta lege-baliozkotasunez— Interneteko postak bidaltzeko eta gordetzeko aukera ematen du. Administrazioek eta enpresek bidaltzen dituzten agiriak buzoi elektronikoa bakarrean gordetzeko eta edozein momentutan erabiltzeko doako aukera ematen du. Laburbilduz, metaposta Interneteko postontzia eta dokumentu-gordailua da.

Ezbairik gabe, material berriek ez dituzte lehendik zeude-nak desagerrarazi, baina bai aldarazi. Paperezko materialak protagonista izaten jarraitzen du, liburu elektronikoak gero eta espazio handiagoa lortu arren. Liburutegi espezializatuetan, adibidez, paperak sareko aldizkarietara utzi die bide libre, oso leku gutxitan jarraitzen dute paperezko harpidetza jasotzen. AEBetan liburu elektronikoaren merkatuak 2009tik 2011ra %3tik %7ra iristea lortu du. Europako eta Euskal Herriko mugimendua askoz motelago doa, aldaketan hastapenak baino ez dira sumatu. Liburu sektorean —salmenten krisi ekonomikoa dela eta— azken urte hauetan hasi zen beherako joera areagotu egin da. Egoera horren aurrean, Xabier Mendiguren Elizegik dio liburu elektronikoak egun ez duela irtenbiderik, teknologian eta marketinean egin beharreko inbertsioak salmentatik ateratako etekina baino askoz handiagoak direlako.

Euskal Herriko hainbat erakundek azkenaldian digitalizazio arloan egindako lan solte batzuk

Leitzako Udalak eskuragarri jarri ditu artxiboan gordeta zeuden lau dokumentu: *Libro de Armas de la Villa*, *Casa de*

Leiza, Convenio entre Leiza y Ferrones eta Título a la iglesia parroquial de Leiza (1475). Inondik inora, agiri garrantzitsuak bezain bereziak dira; adibidez, azken horretan jasotzen da elizaren jabegoa herriarena dela. Halaber, Nafarroako Gobernuaren diru-laguntzak medio, Artaxona, Atarribia, Iruñeko Katedralaren eta Orreagako Kolejiataren agiri zaharrak ere sarean daude. Lizarrako Udalak 88 dokumentu garrantzitsuenak —1164 eta 1812 urteen artekoak— digitalizatu ditu, besteak beste *Lizarrako Forua* (1164), Antso Jakituna erregeak emandakoa.

Euskaltzaindiaren eta Bordeleko Michel de Montaigne III Unibertsitatearen arteko hitzarmenari esker, Jean Saroihandiren artxiboa digitalizatu dute; Pirinioetako hizkuntza eta hizkera guztiei buruzko materialak jasotzen ditu. Guztira 74.000 irudi dira. Saroihandik soinean zeramatzan esku-kaieretan idatzi zituen bi isurialdeko Pirinioetako artzain eta baserritarrek ahoz kontatutako berriak, ahoskerak, hitz bereziak, ohiturak, toki-izenak. Halaber, Sebastian Gartzia Trujillo euskaltzain urgazleak *Domingo Agirre. Gutun bilduma* liburua —103 gutunez osatua— euskarri digitalean eskainiko du Euskaltzaindiaren webgunean.

Urte hauetan Eusko Legebiltzarrak⁶ jarraitu du liburu zaharrak digitalizatzen, besteak beste Betolazaren *Doctrina christiana* —euskarazko lehen katiximaren ale ezagun bakarra— eta Axularren *Guero*. Argitalpen horiekin, ikertzaileek dagoeneko 300.000 irudi baino gehiago edukiko dituzte eskura.

Antso Jakituna Fundazioak Pierre Urteren *Grammaire cantabrique* eta *Dictionarium latino cantabricum* eskuizkribuak digitalizatu ditu; bi lan horiek Euskal Memoria Digitala webgunean⁷ eskuragarri daude.

Koldo Mitxelena Kulturuneko liburutegiaren webgunean Pello Mari Otañoren *Bertso guziak* liburua zintzilikatu dute.

Euskal prentsan ezinbesteko erreferente den *Eskualduna* asteakaria —1887an sortua— digitalizatu eta Interneten jarri

du Susa argitaletxeak, Armiarma webguneko Euskal Prentsa-
ren Lanak atalean.

Eusko Ikaskuntzaren eskutik, jadanik, euskal gaien inguru-
ruko entziklopediarik osoena sarean dago. Milioi erdi bat
agiri daude eskura (150.000 artikulua, 1.300 euskaratuak,
60.000 irudi, 350.000 dokumentu). Bernardo Estornes Lasar-
ren lana oinarri hartuta, 1933an ekindakoa eguneratu, osa-
tu eta euskaraz ere eskaintzea da entziklopedia berriaren xe-
dea. Egun 300 kolaboratzaile inguru ari dira artikulua ber-
ritzen, osatzen, euskaratzen eta ekarpen berriak egiten,
Iñaki Martinez de Lunaren zuzendaritzapean.

Eusko Jaurlaritzak Kulturklik⁸ webgunea zabaldu du, he-
rritarrek, sortzaileek, eta bitartekariak parte har dezaten.
Kultur ekitaldien berri ematen duen agendaz gain, albistek,
dokumentuak eta kultur edukiak eskaintzen ditu atari digi-
tal horrek.

Gipuzkoako Foru Aldundiaren Gipuzkoako Museoen
webgunea⁹ bisitariei zuzenduta dago eta gaika (historia, ar-
tea, gastronomia, itsasoa...) sailkatuta.

Digitalizazioen hobekuntzaren aldeko ekimen batzuk, adibide gisa

Euskaltzaindiak *Eusker*¹⁰ agerkarian egindakoak lekuko.
Orain arte digitalizatutako 3.000 artikulua ingururen testuak,
OCR (karaktere ezagutze optiko) teknikari esker, askoz
errazago eskuratzen dira eta askoz errazago egiten dira bila-
ketak. Halaber, Euskaltzaindiak e-AEB¹¹ zerbitzuaren edu-
kia (arau-erabakiena) eguneratu egin du, eta webgunean
kontsultagai dago eta norberaren ordenagailura jaits daitez-
ke arauak eta gomendioak.

Euskomedia¹² Fundazioaren webgunea berri du. 2002an
sortu zen orrialdeak diseinu garbiagoa du eta batez ere bila-
keta sistema berri du. Helburu nagusia Eusko Ikaskun-
tzak eta kanpoko lagunek sortutako eduki zientifiko eta kul-
turalak baliabide telematikoen bitartez zabaltzea da, euskal

kultura eta gizarteaz interesa duten pertsonentzat baliagarriak izango direlakoan.

Koldo Mitxelena Kulturuneak¹³ ere berritu egin du bere liburutegiaren webgunea. Bilaketak azkartzeaz gain, iradokizun grafiko batzuk ere ematen dizkigu orrialde berrian.

Weba euskarazko corpus gisa kontsultatzea ahalbidetzen duen zerbitzua da CorpEus.¹⁴ Internet euskarazko corpus erraldoi bat balitz bezala kontsultatzeko aukera ematen du zerbitzu honek. Sartutako hitzaren lema bidezko bilaketa egiten du Interneteko euskarazko orrien artean.

Eroskik *Consumer*¹⁵ aldizkariaren corpora sarean jarri du. Elhuyarrek eta Elekak garatu dute baliabide garrantzitsua den corpus eleaniztuna (euskara, katalana, galiziera eta gaztelania).

Artikuluaren ikus daitekeenez, liburuaren sektorea aro berri batean murgiltzen ari da eta aldaketa sakonak gertatzen ari dira: teknologiaren bitartez papera beste euskarri batzuei lekua uzten ari zaie, besteak beste liburu elektronikoei. Aro berri honi aurre egiteko, Alberdania eta Erein argitaletxeek, Bitarte banatzaileak eta Adimedia teknologia enpresak Libenet¹⁶ sortu dute. Liburu elektronikoen eta digitalizazioaren inguruko aholkularitza ematea da enpresa horren helburua, eta hasiak dira banatzeko tresnak antolatzen, argitalpen digitalen azterketak lantzen, dauzkaten gaitasun digitalei buruzko prestakuntzak sortzen, digitalizatzeko planak burutzen eta merkaturatzeko proposamenak aurrera eramaten.

Enclave¹⁷ proiektuak 80 argitaletxe baino gehiago biltzen ditu; horietatik bederatzi Euskal Herrikoak dira, eta haren xedea da, Liburutegi Nazionalaren webguneko interfazearen bidez, egile-eskubideen menpe dauden dokumentueta-ira iristeko aukerak ematea.

Bubok¹⁸ edizio, diseinu eta teknologia sektoreko pertsonen munduan sortutako gune bat da. Edozeinek argitara dezake sarean edozein lan era merke eta errazean. Argitaratzea bost urratsetan egiten da: obra pdf dokumentu batean igo, liburuaren informazioa bete (izenburua, egilea, sinopsia, etab.),

azalezkatzea aukeratu, izenburu orrialdea aukeratu eta azkenik prezioa jarri (pdf formatuan salduko da e-booka eta paperezkoa). Halaber, Europan beste antzerako proiektu bat zabaltzen ari da, Espresso Book izenekoa. Liburua minutu batzuetan inprimatzen, kolatzen eta azalez hornitzen duen tresna baten bitartez lortzen da. Erabiltzaileek milioika titulu minutu batzuetan eskuratzeko aukera dute.

Bukatzeko, mundu osoan sobera ezaugarriak diren bi enpresa aipatuko ditugu: Amazon enpresari lehiakidea irten zaio Google eBooks liburu denda sortu zenetik; liburu denda digital horretan hiru milioi produktu baino gehiago daude salgai.

Koordinazioari dagokionez, aurreko urteetako gabeziekin jarraitzen dugu. Aspalditik aldarrikatzen dugun erakunde nagusia sortzeko oraindik ez gara gai izan. Erakunde horren beharra, berriz, gero eta premiazkoagoa da. Azken urteetan, Joana Albret Bibliotekonomia Mintegiak eta beste mugimendu batzuek egindako aldarrikapen eta proposamenek fruituak eman zituzten 2007an, eta Euskadiko Liburutegiei buruzko 11/1007 Legea indarrean jartzea lortu genuen. Oraindik lortu ez duguna Euskadiko Liburutegia da, nahiz eta Legeak propio ezarri Legea indarrean sartu eta gehienez ere 18 hilabetera eratuta egon beharko lukeela. Hortaz, 2009ko maiatzetik hona, dagoeneko bi urteko atzerapena daramagu. Noiz arte?

Ez dugu errepikatuko horren ganean *Jakin* aldizkariko aurreko bi artikuluetan jasotakoa. Digitalizazio-alor horretan bizi dugun kaosarekin bukatzeko ezinbestekotzat jotzen dugu Euskadiko Liburutegia ahalik eta azkarren abian jartzea, digitalizazio-eremuari dagozkion eskumenak erakunde horrek har ditzan. Biblioteka guztien burua eta koordinatzailea izan dadin, alegia.

Euskal Herriko digitalizazio politikaren ezaugarri nagusia koordinazio ezak izaten jarraitzen du. Erakunde gehienek —bakoitzak eskura dituen baliabideen arabera— beraien funts bibliografikoak sarean jartzen jarraitzen dute, aldame-

neko erakundeak egiten duena kontuan hartu barik. Hortaz, ez da harritzekoa dokumentu berdina hamaika tokitan digitalizatuta ikustea, horrela denbora eta aurrekontu urriak alferrik xahutuz.

Irtenbidea Liburutegi Nazionalaren sorreran datza, Euskal Herriko digitalizazio prosezuari dagokion koordinazioa eta erantzukizuna bere gain har dezan. Tristeza da, gaur egun ere, euskal liburu edo aldizkariren bat kontsultatu nahi izanez gero, hamaika erakunde desberdinetan, erakundez erakunde Interneten kontsultatzen ibili beharra izatea; eta oraindik askoz okerrago, Frantzia edo Espainiako Liburutegi Nazionaletara jo beharra izatea.

Bitxia da, Euskal Herria liburutegi eremuan duela urte batzuk mundu osoan aitzindaria izanda, gaur egun hain deskoordinaturik eta atzeraturik egotea. Jon Bilbaoren Eusko Bibliographiaren proiektuak oihartzun eta arrakasta eduki zuen; proiektu hori oraingo balizko euskal liburutegi digitalarekin konpara genezakeen, euskal ekoizpen guztien erreferentzia bibliografikoak bildu baitzituen. Egun erreferentzia bibliografikoen bilketa zaharkiturik geratu da; baina baditugu baliabide egoki eta nahikoak digitalizatutako euskal bibliografia funts guztia zerbitzari baten bidez biltzeko eta dena kontrolpean edukitzeaz gain kontsultagarri ere jartzeko.

Halaber, esan behar dugu euskal liburutegi digitala sortzeko ez legokeela oztoporik, ez alor teknikoaren aldetik, ez alor kulturaletik, ezta alor politikotik ere. Merkatuan badaude baliabide teknikoak —zeinek dokumentu digital baten datuak identifikatzen dituzten, automatikoki datu-base batean sartzen dituzten eta datu horiei esker jatorrizko orriak aurki ditzaketen— agiriak kontsultatzeko. Bilatzaile horrek erakundeen zerbitzari desberdinetan dauden agiri digitalizatuak aurki ditzake; bilaketa xehe batez erakunde desberdinetako agiri guztiak eskuragarri leudeke. Software hori munduko erakunde askok erabiltzen dute, besteak beste, Minnesotako Unibertsitateak, Danimarkako Liburutegi Nazionalak, Boston Collegek eta Oxfordeko Liburutegiak.

Dena den, euskal liburutegi digitala Euskal Liburutegi Nazionalaren atal gisa ikusten dugu, eta horren sorrerak, orain arte behintzat, arazo asko ekarri ditu; izan ere, liburutegi atalaren eskumenak gure esku izan arren eta dagoeneko 30 urte iragan arren, ezin izan dugu lortu. Egia esateko ez dakigu zer gertatu den epe luze horretan; temati eta gogor saiatu arren, Euskal Herrian ezin izan dugu lortu gainerako leku guztietan aspalditik lortuta daukatena. Egitasmo kulturelek berez ez lukete politika kontuekin lotuta egon behar, politikaren gainetik eta politikatik at egon beharko lukete. Baina, ikusitakoa ikusita, susmoa daukagu ez ote den ezinezkoa izango erakunde hori sortzea egoera politikoa aldatu arte, hau da, gobernuak eremu propio batean sinesten duen arte. Une aproposena bizi omen dugu, arestiko ilusio eta elkarlana egiteko gogoa gizartean piztu omen da, liburutegi eremu horretan ere Frantziako eta Espainiako ereditik at marko juridiko propioa eta eraikuntza propioa sortzeko.

Une honetan Euskal Herriko liburutegi eremua Espainia eta Frantziaren interesen mende dago, eta erabat estatu horien esku dago irtenbideak erabakitzeko, garapena lantzeko edota erabakiak ahalbidetzeko orduan. Euskal Herriak badauka nortasun kulturala, soziala eta ekonomikoa, baina ez dauka ez eskumenik, ezta eskubiderik ere Euskal Herritik kanpo nazioarteko harremanetan beste estatuekin aritzeko.

Dokumentazioaren sektoreko filosofia gure alde daukagu

Sektore digitala lankidetzan eta sarean oinarritzen da. Alde horretatik, esan dezakegu sektore digitalaren filosofia gure alde daukagula. Munduko liburutegi digitalen eta Europeanaren —Europako Liburutegi Digitala— koordinatzaileak eta oinarriak ezartzen dituztenak nazioetako liburutegi nazionalak dira. Beste era batera esanda, herri guztiak arduratzen dira beraien funts bibliografikoak digitalizatzeaz. Euskal Herria bere funts bibliografikoaz arduratzeko

garaia ere bada, horrela nazioarteko proiektuetan parte hartu ahal izango luke.

Europako Batzordeak bultzatu du Europako Liburutegi Digitala,¹⁹ eta horretarako iaz EBko lehendakariak kultur ondarea bultzatzeko adituen batzordea sortu zuen, Europako funts bibliografikoen digitalizazioaren gaineko hausnarketak, plangintzak eta arazoak konpontzeko. Aurten adituen batzordearen txostena argitaratu dute. Hamaika kontuz aritzeaz gain, argi eta garbi adierazi dute 2016rako Europako Batasuneko jabari publikoko lan guztiak digitalizatuta izan beharko lituzketela, Europeanan libre eta eskuragarri izan daitezen. Hala-ber, europar politikariek adierazi dute digitalizazioa belaualdi honen eginbeharra dela, eta ahalik eta azkarren ekin beharko diogula etorriko diren belaunaldien mesedetan.

Europako estatu batzuen ekarpenekin Europeana proiektua aurrera doa; egun, Europa guztiko liburutegi, artxibo eta museoetako 15 milioi dokumentu (liburu, argazki, margo, film, musika...) daude digitalizatuta. Kopuru handia eta garrantzitsua izan arren, European gordetzen den ondarearen zati bat baino ez da, eta Europako Batzordeak estatuei eskatu die liburutegietan, artxiboetan eta museoetan gordetzen dituzten agiriak digitalizatzeko ahaleginak handitzea. Ezbairik gabe, oso proiektu interesgarria da, eta urteak joan ahala munduko sareko kulturaren erreferentzia bihurtuko da.

Egitasmo berriak

- *Ahotsak – Euskal Herriko Ahotsak* (www.ahotsak.com). Proiektu honen helburu nagusia da Euskal Herriko ahozko ondarea eta herri hizkerak bildu eta hedatzea; hau da, gure herrietako adineko jendea elkarrizketatu eta euren euskara eta bizipenak jasotzea eta herritarren artean zabaltzea. Webgunea 2008ko apirilean aurkeztu zuten, baina proiektuak aurrera jarraitzen du, etengabe biltzen ari dira materiala eta datu-basea eguneratzen. Ondoren, grabazio zaharrak zein

berriak antolatu, etiketatu, landu, kodifikatu eta digitalizatu dituzte. Jaso eta landu ahala, Interneten jartzen dituzte herritarren esku. Hauek dira 2011ko apirileko datuak: 192 herri; 3.348 hizlari; 4.583 zinta; 27.990 pasarte, transkribatutakoak 5.081; 1.882 audio eta 6.651 bideo.

- *Anaitasuna aldizkaria* (www.euskaltzaindia.net/anaitasuna). Bilboko udalaren eta Euskaltzaindiaren artean *Anaitasuna* aldizkariaren (1953-1982) zenbaki guztiak (420), ia 7.000 artikulua, digitalizatu dituzte. Digitalizazio prozesua Joan Mari Torrealdaik zuzentzen duen *Jakin* aldizkariaren taldeak egin du, eta prozesu horretan zehar sortutako zenbait ohar tekniko eta metodologiko erantsi dituzte egileek, egitasmoaren burutzapenak eman dituen datu eta arazo nagusiak bildu eta argitze aldera.

- *Azkue Fundazioa* (www.azkuefundazioa.org). Teknologia berrien bidez euskararen erabilera sustatzea du helburu; hortaz, euskararen aldeko ekimenak bideratuko ditu, euskarazko wikipediari bultzada ematea, konparazio baterako. Euskaltzaindiak, Bizkaiko Foru Aldundiak, Bilboko Udalak, Deustuko Unibertsitateak eta EHUK parte hartzen dute egitasmo honetan. Halaber, wikiplazan komunitate propio bat sortzeko aukera eman dio Azkue Fundazioak Euskal Kultur Erakundeari (EKE), bere ekimenak ezagutarazteko helburuarekin. Wiki plataforma honetan dokumentu biltegiak, blogak, foroak eta wikiak sortzeko eta erabiltzeko aukera dago.

- *Badihardugu Euskara Elkarteak* (www.badihardugu.com). Badihardugu Euskara Elkarteak Deba Ibarreko euskalkiaren inguruan dihardu lanean eta hainbat ekintza eta proiektu gauzatu ditu bere sorreratik, besteak beste: Deba Ibarreko ahotsak; hitzaldiak; mahai-inguruak; aholkularitza elkarte eta udalei; euskalkien inguruko ikerketak; liburugintza eta bilketa bibliografikoa. Argitaratutako hainbat liburu sarean eskuratu daitezke pdf formatuan: *Deba Ibarretik euskararen herrira, Berbeta berua...*

- *Badok.info* (www.badok.info). Euskal kantagintzari buzurko atari hau musikaren gaineko kontsultarako gune ezin interesgarriagoa da. Bertan musikariaren biografia, kantu, disko, argazki, DVD eta bideoen informazioa aurki dezakegu.

- *Bilboko Udal Artxiboa* (www.bilbao.net/cs/Satellite/archivosMunicipales/Sareko-baliabideak/eu/100016747/Contenido). Webgune honetan 1902 eta 1988 urte bitarteko Osoko Bilkuren akta-liburuen irudi digitalizatuak kontsultatu daitezke pdf formatuan.

- *Bizkaiko Elizaren Histori Arkibua* (www.aheb-beha.org/index.html?&no_cache=1&L=2). Bizkaiko 190 parrokia historikoen sakramentu-liburuetan jasotako bataio-, ezkontza- eta heriotza-agirien informazioa jasotzen duen datu-basea Interneten kontsultatu daiteke, baina oraingoz ezin daitezke irudi digitalak sarean kontsultatu. 1501etik 1900era arteko sakramentu-liburuak osorik kontsultatu nahi izanez gero, artxibora joan behar da. Datu-basea inplementatu ahala, behar diren datuak bilatzeko aukerak gehituko dira.

- *Dadun. Depósito Académico Digital de la Universidad de Navarra* (<http://dspace.unav.es/dspace>). Nafarroako Unibertsitateko ekintza akademikoaren gordetegia da; hortaz, lan akademiko ugari (biltzarren testuak, aurkezpenak, azterketak, apunteak, lanak, memoriak, aldizkariaren artikulua, doktorego-tesiak...) aurki ditzakegu.

- *Donostiako Elizbarrutiko Artxibo Historikoa* (<http://mendezmende.org/eu>). Gipuzkoako 164 parrokia historikoen sakramentu-liburuetan jasotako bataio-, ezkontza- eta heriotza-agirien informazioa jasotzen duen datu-basea Interneten kontsultatu daiteke, baina oraingoz ezin daitezke irudi digitalak sarean kontsultatu. Sakramentu-liburuak osorik kontsultatu nahi izanez gero, artxibora joan behar da.

- *Donostiako Prentsa Historikoa* (<http://liburutegidigitala.donostiakultura.com/Liburutegiak/index.php?LANG=eu>). 36 argitalpenetako 211.529 orrialde daude digitalizatuta,

1830-1937ko data-mugen artekoak: *Aurrerá* (1868-1870); *Bai, Jauna, bai* (Iruñea, 1883); *Bizkaitarra* (Bilbo, 1894-1895); *La Constancia* (1903-1936); *El Correo de Guipúzcoa* (1899-1912); *El Correo del Norte* (lehen garaikoa soilik); *El Correo del Norte* (II. aldia: 1912-1916); *El Cuartel Real* (1873-1876); *El Día* (1930-1936); *Diario de San Sebastián* (1874-1887); *Diario Vasco* (1916-1919); *El Diario Vasco* (1934-1936); *Domingo* (1937)...

- *Donostiako udal liburutegien sarea* (<http://liburutegikoalbisteak.donostiakultura.com/eu>). Testuak ez ezik, beste agiri motak ere daude kontsultagai hainbat euskarritan (argazkiak, mapak, grabatuak, partiturak...). Udal liburutegiak 4.000 partituren digitalizazioaren hastapenari eta zabalkundeari ekin dio eta Raimundo Sarriegi eta Eusebio Basurkoren obrak sarean eskuragarri daude: *Música euskara para trío de silbos*, *Herriko semeen eraso*, *El carnaval en San Sebastián*, *Oilar zaldieriaren konpartsa*, *Atso zaldieriaren konpartsa*, besteak beste.

- *eDTB. Euskal Doktorego Tesien Bilduma* (Euskomedia Fundazioa) (http://edtb.euskomedia.org/cgi/set_lang?langid=eu&fromurl=http://edtb.euskomedia.org). 1993tik hona irakurri dituzten doktorego-tesien erreferentzia bibliografikoen datuak jasotzen ditu proiektu honek.

- *Eibarko Kultura Ondarea* (http://egoibarra.com/home-eu?set_language=eu). Egoibarra batzordearen webgune honek atal hauek biltzen ditu, besteak beste: Eibarko argazkiak, Eibarko idazleen datu-basea, Eibarko liburuak (Julen Zabaltaren *Eibar, tintaz eta lumaz*; Jose Luis Goikoetxearen *Sostoa, Maestoso Primo Tempo*; Gotzon Iparragirreraren *Debarroko oasi liberala*; Antxon Narbaizaren *Muguruza aita-semeak*, *Eibarko Agirre medikuak* eta *Eibarko lore jokoak 1908*; Satur Peñaren *San Andrés de Eibar*; Jesús Gutiérrez Arosaren *La Guerra Civil en Eibar y Elgeta*, Joxe Azurmendiren *Humboldt: hizkuntza eta pentsamendua...*), eta Eibarko aldizkariak (*Eibar* eta *Goi-Argi*).

- *Ekolurra aldizkaria* (www.eneek.org/eus/act_ekolurra.asp). Euskadiko Nekazaritza eta Elikadura Ekologikoaren Kontseiluak (ENEK) argitaratzen duen hiruhilabetekariaren 42 zenbakiak (1999-2011) kontsultatu daitezke sarean.
- *elgoiBARREN astekaria* (www.elgoibarren.net/component?option=com_barren/Itemid,22). Webgune honetan Elgoibarko Izarra Kultur elkarteak 1992tik argitaratzen duen aldizkariaren zenbaki guztiak kontsultatu daitezke.
- *Eliburuak* (www.artxibogipuzkoa.gipuzkoakultura.net/libros-e-liburuak/index.php). Gipuzkoari buruzko historia eta alboko zientziak lantzen dituzten foru erakundeen argitalpen batzuk formatu digitalean eskaintzen ditu Gipuzkoako Artxibo Orokorrak webgune honetan. Lehen fasean, Artxiboko argitalpen digitalak daude eskura. Batzuk aurretik paperean argitaratutako liburuak dira, tartean agortutako zenbait, eta beste batzuk Interneten bakarrik dauden baliabide elektronikoak. Oraingoz daudenak lau bilduma hauek dira: *Elkarlanak / Encuentros* (ikastaro, erakusketa eta antzekoetatik jasotako lanak), *Ikerlanak / Estudios* (batez ere, doktorego-tesiak), *Iturriak / Fuentes* (transkripzioak, ulertzeko eta erabiltzeko behar dituzten azterlanak barne) eta *Bekak / Becas* (Gipuzkoari buruzko ikerketa historikoak egiteko Gipuzkoako Foru Aldundiak ematen dituen bekekin burututako lanak).
- *...eta kitto! astekaria* (www.etakitto.com/index.php?id=0&aukera=etakitto&urtea=2008). Webgune honetan, 1992an sortutako Eibarko ...eta kitto! Euskara Elkarteak 2008tik argitaratutako aldizkariaren zenbakiak kontsultatu daitezke.
- *Euskal Etxeak* (www.euskaletxeak.net/index.php?lang=eu). Euskal etxeen eta euskal etxeentzako sortutako Interneteko atari bat da, eta kanpoko hiru euskal erakundeen arteko harremanak (euskal etxeak, Federazioak eta Eusko Jaur-larritza) hobetu, indartu eta sustatzeko helburua du. Webgune honek atal hauek ditu:

- *Urazandi digitala* (www.euskaletxeak.net/index.php?option=com_content&task=view&id=161&Itemid=274). Egitasmoa Eusko Jaurlaritzaren Euskal Gizataldeekiko Harremanetarako Zuzendaritzaren ekimena da, eta XIX. mendetik aurrera eta batez ere Ameriketara argitaratu ziren aldizkari euskaldunen ahalik eta zenbaki gehienak biltzeko helburua du. Ekoizpen honek Urazandi bilduma osatzen du, euskal etxeen historia kontatzen duena. Digitalizatutako aldizkarien zerrenda ugari daude eta ezin interesgarriagoa da. 82 aldizkari daude digitalizatuta, hona hemen hurrenkera alfabetikoan lehenbiziko aldizkarien izenburuak: *Aberri* (Mexiko, 1946-1947), *Aberri* (New York, 1925-1928), *Aberri Aldez* (Mexiko, 1937), *Aitor* (Rosario de Santa Fe, 1915-1916), *Alkartu* (Mexiko, 1946), *Alkate'ko Berriak* (Boise, 1974), *Almanaque La Baskonia* (Buenos Aires, 1915?-1956), *Ambos Mundos* (New York, 1946), *Anuario Almanaque Vasco* (Rosario, 1941-1942), *Argia-Luz* (Mexiko, 1934), *Arrecifes Euskaldunak Denak Bat* (Arrecifes, 1962), *Asociación Vasco Navarra de Beneficencia* (Habana, 1890-1972), *Aurrera* (Rancagua, 1907-1910), *La Baskonia* (Buenos Aires, 1978-1980)...
- *Euskaldunak prentsa amerikarrean* (www.euskaletxeak.net/index.php?option=com_content&task=view&id=163&Itemid=276). Euskal gizataldeak errotu zireneko Ameriketako hirietan argitaratzen ziren egunkarietan euskaldunei buruz egindako aipamen guztiak digitalizatzea du helburu. Orain arte 15.000 aipamenetik gora digitalizatu dira, ondoren zerrendatzen diren egunkarietatik: *El Argentino* (Chascomús, 1887-1888, 1900-1901), *El Argentino* (La Plata, 1906), *Arrecifes* (Arrecifes, 1952), *Bahía Blanca* (Bahía Blanca, 1898-1900, 1903-1916), *Brisas* (Bahía Blanca, 1919), *La Capital* (Mar del Plata, 1918-1921, 1923-1927), *La Capital* (Rosario, 1900-1910, 1912), *El Comercio* (Bahía Blanca, 1902-1905), *El Diario de la Noche* (Montevideo, 1924), *El Diario Ilustrado* (Santiago, 1902, 1907-1908)...

- *Euzkadiren Prentsa Bulegoa* (www.euskaletxeak.net/index.php?option=com_content&task=view&id=162&Itemid=275). 1947-1977 urteen artean *Euzko-Izpar-Banatzearen* —erbesteko Eusko Jaurlaritzak izan zuen komunikabidea— testuak eskuragarri daude. Digitalizazio lan honek 32.000 orritik gora ditu.
- *Euskal Kazeta* (<http://euskalkazeta.com/ek>). AEBetako euskaldunei zuzendutako aldizkaria da. Albiste gehienak ingelesez daude.
- *Euskal legezalea* (<https://sites.google.com/site/euskallegezalea>). Zuzenbidearen profesional euskaldunen txoko digitala da, eta euskaratuta dauden lege-testu ugari biltzen ditu: artikulua interesgarriak, baliabide erabilgarriak, kontaktu baliagarriak eta, oro har, euskara eta zuzenbidea uztartzen duen guztia aurki daiteke. Euskal Herrietako testu historiko, aurreautonomia, Euskal Herrietako autonomia-estatutu, foru-zuzenbide zibil, ekonomia-itunen legeak kontsulta daitezke, besteak beste.
- *Euskal Memoria Digitala (EMD)* (www.memoriadigitalvasca.es/?locale=eu). Sancho el Sabio Fundazioak ekoizten, eskuratzen eta Gasteizen duen egoitzan gordetzen dituen euskal kulturari buruzko digitalizatutako funtsen gordetegia da, eta sarbide irekia du.
- *Euskarari ekarriak* (Armiarma) (<http://ekarriak.armiarma.com/?i=254>). Armiarmak Euskarari ekarriak izeneko beste atal bat jarri du abian. Munduko literaturatik euskarara itzulitako obretatik hileru hiruzpalau liburu berri jarriko dute sarean hainbat hizkuntzatatik ekarritakoak.
- *Gasteizko Elizbarrutiaren Artxibo Historikoa* (www.ahdv-geah.org/eusk/inter.html). Gasteizko Elizbarrutiko 531 parrokien sakramentu-liburuetan jasotako bataio-, ezkontza- eta heriotza-agirien informazioa jasotzen duen datu-basea Interneten kontsultatu daiteke, baina oraingoz ezin daitezke irudi digitalak sarean kontsultatu. Sakramentu-libu-

ruak osorik kontsultatu nahi izanez gero, artxibora joan behar da. Gogoratu Arabako probintzia guztiak, Urduñak (Bizkaia) eta Trebiñuko Konterriak (Burgos) osatzen dutela Gasteizko Elizbarrutia.

- *Gipuzkoa 1936* (www.gipuzkoa1936.com/index.php). Gipuzkoan argitaratutako eguneroko prentsarik berri bat, iragarki bi eta argazki biren bitartez, eguneroko errealitatea erakusten digu Gipuzkoako Foru Aldundiaren web interesgarri honek. Bestalde, *Frente Popular* egunkaria eta Pedro Barrusoren *Verano y revolución: la Guerra Civil en Gipuzkoa* liburua osorik digitalizatuta daude eta kontsulta daitezke.

- *Google Art Project* (www.googleartproject.com). Munduko 17 museoetako 1.000 artelan ikus daitezke bereizmen handiz eta xehetasun osoz.

- *Google Books* (<http://books.google.es>). 2007an abian jarri zen proiektu pribatu hau iraultzailea izan da. Dagoeneko milioika liburu daude digitalizatuta datu-base honetan. Liburuen datu garrantzitsuak (egilea, izenburua, argialetxea, inprimatutako urtea...) bilatzeaz gain, testuan dauden hitzez ere bilaketa egin daiteke. Mundu osoko 20.000 argialetzek eta 28 liburutegik hartzen dute parte (Michigan, Harvard, Stanford, Oxford, New Yorkeko Liburutegi Publikoa, Kataluniako Liburutegia, Salamancako Unibertsitateko Liburutegia, Santiagoko Unibertsitateko Liburutegia, Madrilgo Complutense Unibertsitateko Liburutegia...). Bi liburu motak osatzen dute datu-basea: alde batetik, osorik digitalizatuta dauden liburuak; eta, bestetik, soilik orrialde batzuk kontsulta daitezkeenak, gaur egungoak eta jabetza intelektuala libre ez daukatenak, hain zuzen ere.

- *Griso. Biblioteca Digital del Griso* (<http://griso.cti.unav.es/WebSonar/principal.html>). Nafarroako Unibertsitateak urrezko mendeko literaturari buruzko testu kritikoak jasotzen ditu webgune honetan, eta edozein kontsulta-mota egin daiteke.

- *Gurebook.com* (www.gurebook.com). Euskarazko liburu digitalen zabalkunderako gunea da Gurebook denda digitala. Alberdania, Elkar, Erein, Pamiela, Ttarttalo, Txertoa, Desclee, Mezulari, Sua eta Arrain argitaletxeen 300dik gora liburu elektronikora jarri dituzte salgai, eta %60 euskarazkoak dira. Zuzenean jaitz daitezke ordenagailura edo norbere liburu elektronikora e-pub eta pdf formatuetan. Gurebook proiektua Plazagunea eta Libenet enpresei esker jarri da abian.

- *GureGipuzkoa.net* (www.guregipuzkoa.net/index-int.php?lang=eu). Gipuzkoako Foru Aldundiko Kultura eta Euskara Departamentuaren egitasmo honetan Gipuzkoa gaitzat duten argazkiak aurki daitezke, norberaren ordenagailura jaitsi eta norberak ere igo ditzake besteekin partekatzeko. Gipuzkoako iragana eta oraina irudi biziz gogorarazteko aukera paregabea ematen digute argazki horiek.

- *Hispana* (<http://roai.mcu.es/es/inicio/inicio.cmd>). Espainiako Kultura Ministerioaren eta autonomia erkidegoen ekimen honek Espainian digitalizatzeko dauden proiektu eta ekimenei buruzko oinarritzko informazioa biltzen du. 142 erakundek parte hartzen dute eta honez gero ia hiru milioi agiri digitalizatu dituzte. Kultura Ministerioa da koordinatzailea. Hortaz, Hispana Europeanaren oinarria da. Proiektu honetan Euskal Herriko erakunde ugari parte hartzen dute: Aretxabaleta, Irun, Durango, Pasaia, Urnieta eta Gasteizko udal artxiboak; Koldo Mitxelena Kulturunea; Euskomedia Fundazioa; Hegoa Liburutegi Digitala; Bizkaiako Foru Aldundia; Nafarroako Unibertsitateko Biblioteca digital del Griso; Euskal Liburutegi Digitala; Zahartzarora; Nafarroako Liburutegi Digitala; Nafarroako Gobernuako Osasun Departamentuko Liburutegia; Dadun; Egoibarra Batzordea (Eibarko Kultura Ondarea); Euskal Etxeak; Gipuzkoa 1936; Irargi; Gipuzkoako Artxibo Orokorra; Euskal Memoria Digitala (Antso Jakituna Fundazioa); Eusko Jaur-laritzako Osasun Saileko Liburutegia; Donostiako Prentsa Historikoa (Donostiako udal liburutegien sarea); Donostia,

Gasteiz eta Bizkaiko elizbarrutietako artxibo historikoak; eta eDTB (Euskal Doktorego Tesien Bilduma).

- *Ignacio Aldecoa Kulturetxea* (www.bibliotecaspublicas.es/vitoria/bpes_colaborar.htm). Kultura Ministerioaren lan-kidetaz, Gasteizko Liburutegiak honako bilduma hauek digitalizatu ditu: *Heraldo Alavés* (1915-1923), *La Libertad: diario de Vitoria* (1897), *La Libertad: el diario más antiguo de Vitoria* (1915-1923), *El Debate* (1917-1923).

- *Iragarkilaburrak.com* (www.iragarkilaburrak.com). Euskarazko 20 egunkari, aldizkari eta agerkari digitalek abisuak sarean jartzeko webgunea da.

- *Irungo Udal Artxiboa* (www.irun.org/archivo/home.asp?opcion=3). 1337 eta 1960 arteko agirien aurkibidea kontsultatu daiteke, bereziki 1645 eta 1960 arteko udal akordioak.

- *ItzulTerm* (www.elhuyar.org/hizkuntza-zerbitzuak/EU/Itzulterm). Elhuyar Fundazioak ItzulTerm web zerbitzua sareratu du. Erabiltzaileak bidalitako itzulpen-memoriatik termino baliokideen bikoteak automatikoki erauzten dituen doako zerbitzua da.

- *Jesus Elozegi* (www.aranzadi-zientziak.org/index.php?id=54&L=4). Aranzadi Zientzia Elkarteak Jesus Elozegi Iratzusta elkarteko sortzailearen 15.000 argazki jarri ditu Interneten. Argazkilari profesionalak hainbat egunkari eta aldizkaritan (*El Día, Argia, El Pueblo Vasco, Euzkadi...*) argitaratutakoak, hain zuzen ere. Bilduma honetan pertsona ezagunak, artzainak, baserritarrak, kirolariak, mendien irudiak, Tolosako uholdeak... azaltzen dira. Irudi horiek guztiak digitalizatuta eta datu-base batean bilduta daude, bakoitzari dagokion azalpenarekin. Kontsultatu daitezke, eta behar izanez gero, kopia digitalizatu bat atera daiteke.

- *Liburu-e bilduma* (Armiarma) (<http://armiarma.com/liburu-e>). Susa argitaletxearen inguruko idazle, editore eta eragileek sortu dute liburu elektronikoaren bilduma Armiar-

ma atariaren barruan. Egun euskarazko 249 liburu daude sarean eskuragarri; euskal literaturako klasikoak dira liburu gehienak, XVI. mendetik hasi eta XX. mendearen hasiera arte, besteak beste: Shakespeareren *Hamlet*, Cervantesen *Rinkonete eta Kortadillo*, Dideroten *Hau ez da ipuina*, Balzacen *Goriot zaharra*, Baudelaireren *La Fanfarlo*, Pessoren *Mariñela*, Unamunoren *Abel Sanchez...* Hortaz, paperezko liburuen merkatutik kanpo dauden liburuak eskaintzen ditu doan, e-pub eta pdf formatuetan.

- *Liburutegi Nazionalaren Hemeroteca Digitala* (Espainia) (www.bne.es/eu/Catalogos/HemerotecaDigital/index.html). Webgune honetan Euskal Herriko honako aldizkari hauek daude digitalizatuta: *El Bascongado* (Bilbo, 1813-1814), *El Centenario* (Bilbo, 1900), *Correo de Vitoria* (Gasteiz, 1813-1814), *Papeleta de Oyarzun* (Oiartzun, 1814), *Pliego ordinario de Oyarzun* (Oiartzun, 1813), *Revista musical* (Bilbo, 1909-1913), *La Semana de San Sebastián* (Donostia, 1889).

- *Manuel Irujo Funtza* (www.euskomedia.org/iruj). Eusko Ikaskuntzak Manuel Irujo funtseko 30.000 orrialde baino gehiago sareratu ditu. Gerra Zibilean Justiziako ministro izan zenaren dokumentuen herena dagoeneko sarean jarri dute. Honako atal hauek osatzen dute funtza: Irujoren idatzi eta gutunak, Jose Antonio Agirre, Telesforo Monzon, Gonzalo Nardiz, Salvador Madariaga, Vitoriano Lacarra, EAJ, ETA, PSOE, CNT, UGT...

- *Mintzola Fundazioa* (www.mintzola.com). 2008an Villabonako Udalak, Euskal Herriko Bertsozale Elkarteak eta EHUK sortu zuten euskararen ahozkotasunaren esparruan erreferentziazko ikerketa eta bilgune izateko. Xenpelar Dokumentazio Zentroarekin batera, ahozkoaren dokumentazio mapa osatu nahi da, ahozkotasunaren inguruan existitzen diren liburutegi, artxibo eta dokumentazio-zentroen berri eman eta informazio beharra duten ikerlariek nora joan berehala jakin dezaten.

- *Munduko liburutegi digitala* (www.wdl.org). 2009ko apirilaren 21ean aurkeztu zuten Parisko Unescoren egoitzan, eta sarean kontsultatu daiteke. Sortu zenetik soilik bi urte eskas iragan diren arren, hamarkada bat igaro dela dirudi. Entziklopedia erraldoia izateko helburuarekin sortu dute AEBetako Kongresuko Liburutegiak, Unescok eta beste erakunde publiko eta pribatu askok. Milaka argazki, eskuizkribu, liburu, mapa, irudi, soinu eta grabaziok osatzen dute funts bibliografikoa. 50 hizkuntzako dokumentuak daude, eta kontsultak eta argibideak zazpi hizkuntzatan aurki ditzakegu: arabiera, txinera, errusiera, ingelesa, gaztelania, frantsesa eta portugalerara. Proiektu honen helburua munduko kulturaren harribitxiak jasotzea da. Hasieran munduko 32 erakundek parte hartu zuten. Zerbitzuak eta kontsultak doakoak dira.

- *Muskizko Udal Liburutegia* (www.muskiz.com/biblioteca/archivofoto.htm). Antzinako argazkien udal artxiboa sortu zen; egun 1.000 argazki baino gehiago daude.

- *Nora aldizkaria* (www.nora-aldizkaria.info). Bidaia eta astialdiaren gaineko euskarazko lehen aldizkaria da. Gipuzkoako Foru Aldundiarekin sinatutako hitzarmenari esker, Interneten irakur daiteke.

- *Orotariko Euskal Hiztegia* (www.euskaltzaindia.net/oeh). Koldo Mitxelena hasi zuen eta beste egile askok jarraitu dute haren lana. Euskaltzaindiak *Orotariko Euskal Hiztegia* (OEH) denon esku jarri du sarean. Hiztegegintzan ari direnentzako nahitaezko erreferentzia da. Hiztegi historiko honetan jaso dira euskaraz idatzitako liburu esanguratsu gehienak, aro eta euskalki ezberdinetakoak.

- *Replika* (<http://issuu.com/comicreplika>). Gasteizko *Replika* komiki aldizkaria ere Interneten kontsulta daiteke.

- *Tesiker* (www.inguma.org). Euskal Herriko unibertsitateetan euskaraz aurkeztutako tesien erreferentziak biltzen dituen informazio iturri publiko bakarra da Inguma. 1976 eta 2009 bitartean sortutako 325 euskarazko doktorego-tesi

daude katalogatuta. Euskaraz egindako dokumentazio akademiko unibertsitarioaren argitalpen digitala eta kontsulta publikoa ahalbidetzeko proiektua da, Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzaren eta UEUren arteko lankidetzaren bidez abian jarriko da.

- *Zehazki hiztegia* (<http://ehu.es/ehg/zehazki>). Ibon Sarasolak zuzendutako gaztelania-euskara hiztegia da eta EHUren eskutik sarean dago jadanik kontsultagarri.

Aurkibidea

Hona hemen orain arte aipatutako hiru artikuluen aurkibidea. Aurreko bietan proiektuen helbide elektronikoak jarri genituen. Kasu honetan, ostera, proiektuen eta erakundeen izenak soilik adierazi ditugu —azken horiek parentesi artean—; eta, ondoren, proiektua *Jakin* aldizkariaren zein zenbakitako artikuluan deskribatuta dagoen.

3digitala (Euskomedia Fundazioa, Eusko Ikaskuntza) (172)

ADEVE - Iraungitzeko Zorian Dauden Espezieak Defendatzeko Elkartea (Eusko Ikaskuntza) (172)

Administrazioa euskaraz (HAEE/IVAP) (160)

Agiri fondoak (Irujo-Apr aiz-Lekuona-FEVA) (Eusko Ikaskuntza) (160)

Ahotsak - Euskal Herriko Ahotsak

Ahozko Ondarearen Artxiboa (Nafarroako Unibertsitate Publikoa) (160)

Albuma (Eusko Ikaskuntza) (160)

*Aldizkariak eta aldizkarien artikulua*k (Antso Jakituna Fundazioa) (172)

Aldizkarien eta egunkarien katalogoa (Antso Jakituna Fundazioa) (160)

Alephandria (160)

Anaitasuna aldizkaria

ANTIC (Komunikaziorako eta Informaziorako Teknologia Berrien Agentzia) (160)

- Antso Jakituna Fundazioaren katalogoen kontsulta* (160)
Antzerti aldizkaria (Armiarma) (172)
Antzezlanak (160)
Arabako Artxibo Historiko Probintziala (172)
Arabako Lurralde Historikoaren Aldizkari Ofiziala (172)
*Aranzadi Zientzia Elkarte*a (160)
*Araua*k (Euskaltzaindia) (172)
Argia (160)
*Argitalpen Fondo*a (Eusko Ikaskuntza) (160)
Armiarma (160)
*Artikulu*en katalogoa (Antso Jakituna Fundazioa) (160)
*Artxibo pribatu*ak (Antso Jakituna Fundazioa) (172)
Artxiker (160)
Atsotitzak (160)
Auñamendi Entziklopedia - Bernardo Estornes Lasa (Eusko Ikaskuntza) (160)
Aurki (160)
Azkoaga. Cuadernos de Ciencias Sociales y Económicas (Eusko Ikaskuntza) (172)
*Azkue Fundazio*a
Azpilcueta. Cuadernos de Derecho (Eusko Ikaskuntza) (172)
Badator (Iragi) (160)
*Badihardugu Euskara Elkarte*a
Badok.info
Bagera.net (172)
*Baliabide pedagogiko*ak (Eusko Ikaskuntza) (172)
Barandiaran bilduma (Eusko Ikaskuntza) (172)
Basqueliterature.com - Euskal literaturaren ataria (160)
Basquepoetry.net - Euskal poesiaren ataria (Armiarma) (160)
Basque Studies Library - Renoko euskal liburutegia (160)
Behinola: haur eta gazte literatura aldizkaria (172)
*Bergarako Udal Artxibo*a (172)
Bertso eta olerkien hemeroteca (Armiarma) (160)
Bertsolaritza (160)
Bertsolaritzaren liburutegi digitala (172)
Biblia Interneten (160)

- Bidegileak bilduma* (160)
Bilboko Udal Artxiboa
BiNaDi – Nafarroako Liburutegi Digitala (172)
Bizkaiko Aldizkari Ofiziala (172)
Bizkaiko Elizaren Histori Arkibua
Buruxkak liburutegi digitala (160)
CiberBiblio (160)
Corpusa - XX. mendeko euskararen corpus estatistikoa (Euskaltzaindia) (172)
Dadun. Depósito Académico Digital de la Universidad de Navarra
Dantzak (160)
Donostiako Elizbarrutiko Artxibo Historikoa
Donostiako Izkera ta Iztunde Ikastola 1915-1981 (160)
Donostiako idazleen liburutegia (172)
Donostiako idazleen testuak (160)
Donostiako Prentsa Historikoa
Donostiako udal liburutegien sarea
Durangoko euskal liburu eta disko azoka (160)
E-Campus Gipuzkoa (160)
E-Lis (160)
eDTB. Euskal Doktorego Tesien Bilduma (Euskomedia Fundazioa)
Eduki (172)
Ego Ibarra Batzordea (160)
Egunkariak (160)
Eibar aldizkaria (172)
Eibarko Kultura Ondarea
Eibartarren ahotan ahozko artxiboa (160)
Eibarko kantutegia (160)
EIBZ - Euskararen Irakaskuntzarako Baliabide Zentroa (172)
EIZIE (160)
Ekolurra aldizkaria
Elai Alai kulturgunea (172)
Elebila euskarazko bilatzailea (172)
Eleka Injeniaritza Linguistikoa (172)

elgoiBARREN astekaria
Elhuyar (160)
Eliburuak
Elkar (160)
Emakunde (160)
Erein (160)
Eskualduna astekaria (Armiarma) (172)
Eskuizkribuak (Antso Jakituna Fundazioa) (172)
...eta kitto! astekaria
Euskadiko elizbarrutietako artxibo historikoen sakramentu
erregistroak (Irargi) (160)
Euskadiko Filmatagia (172)
Euskal Abestien kantutegia (160)
Euskal bertso eta olerkien bibliografia (160)
Euskal bibliografia (Eusko Ikaskuntza) (160)
Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkaria (160)
Euskal Herriko Ahotsak (172)
Euskal Herriko Natura aldizkaria (Eusko Ikaskuntza) (172)
Euskal Idazleen Elkarte (160)
Euskal Jakintza (172)
Euskal Kantutegia (Euskomedia Fundazioa) (160)
Euskal Kazeta
Euskal Kultura prentsan 1900-1975 (Eusko Ikaskuntza) (160)
Euskal Kulturaren hari@ (160)
Euskal legezalea
Euskal Liburutegi Digitala (160)
Euskal Memoria Digitala (EMD) (Antso Jakituna Fundazioa)
Euskal Natura (172)
Euskal testuen gordailua (160)
Euskaldunak prentsa amerrikarrean (Euskal Etxeak)
Euskal Etxeak
Euskalkien liburutegia (160)
Euskara Institutua (Euskal Herriko Unibertsitatea) (172)
Euskarabidea - Nafarroako Euskararen Institutua (172)
Euskararen Berripapera (172)
Euskararen Donostiako Patronatua (160)

- Euskararen Etxea* (160)
Euskararen Irakaskuntzarako Baliabide Zentroa (Nafarroako Gobernu) (160)
Euskarari ekarriak (Armiarma)
Euskarazko teatro testuak (160)
Eusko Bibliographia (Bizkaiko Foru Aldundia) (160)
Eusko Ikaskuntza (160)
Eusko Ikaskuntzaren Kongresuak (172)
Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila (160)
Eusko Jaurlaritzako Kultura saila (160)
Eusko Jaurlaritzako Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Saila (160)
Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Herri Administrazio Saila (160)
Eusko Jaurlaritzako Osasun Saila (160)
Eusko Legebiltzarra (172)
Euskomedia Fundazioa (Eusko Ikaskuntza) (172)
Euskonews & Media (Eusko Ikaskuntza) (172)
Euzkadiren Prentsa Bulegoa (Euskal Etxeak)
Eustat (160)
Fontes Linguae Vasconum (160)
Formula. Cuadernos de Ciencias Físico-Químicas y Matemáticas (Eusko Ikaskuntza) (172)
Galtzagorri elkarte (160)
Gasteizko Elizbarrutiaren Artxibo Historikoa Gipuzkoa 1936
Gipuzkoako Aldizkari Ofiziala (172)
Gipuzkoako dantzak (160)
Glosategia Komunikazioaren gainean (172)
Goi-argi aldizkaria (160)
Google Art Project
Google Books
Gozatuz (160)
Griso. Biblioteca Digital del Griso
Gurebook.com

- GureGipuzkoa.net*
HABE (160)
Harluxet hiztegi entziklopekikoa (160)
Hedatuz - Euskal zientzia eta kulturaren liburutegi digitala
(Euskomedia Fundazioa, Eusko Ikaskuntza) (172)
Hiru argitaletxea (160)
Hispana
Hizkuntza Zerbitzuak Elhuyar (172)
Hiztegi Batua (Euskaltzaindia) (172)
Hiztegiak (160)
Hiztegiak eta entziklopediak (160)
IATE - InterActive Terminology for Europe (172)
Ibiñagabeitia Proiektua - Euskal literaturaren gordailua (Ar-
miarma) (160)
IDABA (160)
Ignacio Aldecoa Kulturetxea
Ikas (160)
Ikasbil (HABE) (160)
Ikastaria. Cuadernos de Educación (Eusko Ikaskuntza) (172)
Iker bilduma (Euskaltzaindia) (172)
Iker/Jagon-Tegiak (Euskaltzaindia) (172)
Ikusgaiak. Cuadernos de Cinematografía (Eusko Ikaskuntza)
(172)
Inform (160)
Inguma (160)
Iragarkilaburrak.com
Irakurketa gida (160)
Irargi Artxibistika aldizkaria (160)
Irungo Udal Artxiboa
Itzulpengintza (160)
ItzulTerm
IXA taldea (160)
Izendegiak (Euskaltzaindia) (172)
Isturitz. Cuadernos de Prehistoria-Arqueología (Eusko Ika-
skuntza) (172)
Jagonet (Euskaltzaindia) (172)

Jaien egutegia (Eusko Ikaskuntza) (172)
Jakin (160)
Jentilbaratz. Cuadernos de Folklore (Eusko Ikaskuntza) (172)
Jesus Elozegi
Joana Albret Bibliotekonomia Mintegia (160)
Jose Maria Arizmendarreta (Eusko Ikaskuntza) (172)
Juan Garmendia Larrañaga (Eusko Ikaskuntza) (172)
Julio Caro Baroja Nafarroako Museo Etnologikoa (160)
Kaixo! Internet Euskadiko ataria (160)
Kantak (160)
Kantutegiak (160)
Katalogatzeko terminologia (Joana Albret) (160)
Klasikoak (160)
Klasikoen Gordailua (160)
Koldo Mitxelena Kulturuneko irakurketa gidak (160)
Kritiken hemeroteka (Armiarma) (160)
Kulturaldi (160)
Labayru hiztegia online (172)
Lanbide (160)
Larrun pentsamendu aldizkaria (172)
Legeria (Eusko Jaurlaritza) (172)
Liburu (Antso Jakituna Fundazioa) (172)
Liburu-e bilduma (Armiarma)
Liburuak (160)
Liburuak eta bibliografia (160)
Liburuak on line (160)
Liburutegi digitala (Bizkaiko Foru Aldundia) (160)
Liburutegi Nazionalaren Hemeroteka Nazionalea (Madril)
Liburutegiak (160)
Liburutegien haria (160)
Literatur emailuak (Armiarma) (160)
Literatura aldizkariak (160)
Literatura Unibertsala bilduma (160)
Literaturaren Zubitegia (Armiarma) (160)
Lizardi Xabierren idazlanak (160)
Luis de Salazar y Castro (Irargi) (172)

- Manuel Irujo Funtsa* (Euskomedia Fundazioa, Eusko Ikaskuntza)
- Mapen katalogoa* (Antso Jakituna Fundazioa) (160)
- Marjinalia bilduma* (160)
- Mediateka - Nafarroako Euskararen Mediateka* (172)
- Mediatika. Cuadernos de Medios de Comunicación* (Eusko Ikaskuntza) (172)
- Merkatari.net* (172)
- Mintzola Fundazioa*
- Multimedia galeria* (Eusko Ikaskuntza) (160)
- Munduko Liburutegi Digitala*
- Musiker. Cuadernos de Música* (Eusko Ikaskuntza) (172)
- Muskizko Udal Liburutegia*
- Nafarroako Aldizkari Ofiziala* (172)
- Nafarroako Fonoteka* (160)
- Nafarroako Julio Caro Baroja Museo Etnologikoa* (160)
- Nafarroako Gobernua, Hezkuntza Saila* (160)
- Nafarroako Toponimia Ofiziala* (172)
- Naturaren Ahotza aldizkaria* (Eusko Ikaskuntza) (172)
- Naturzale. Cuadernos de Ciencias Naturales* (Eusko Ikaskuntza) (172)
- Navarra agraria aldizkaria* (172)
- Nora aldizkaria*
- Oiartzuarren baitan* (172)
- Oihenart. Cuadernos de Lengua y Literatura* (Eusko Ikaskuntza) (172)
- Olerkariak eta beren olerkiak* (160)
- Olerkilariak euskaraz* (160)
- Ondare. Cuadernos de Artes Plásticas y Monumentales* (Eusko Ikaskuntza) (172)
- OndareNet - Euskal ondare digitala* (172)
- Orotariko Euskal Hiztegia*
- Osasunaz. Cuadernos de Ciencias de la Salud* (Eusko Ikaskuntza) (172)
- Pamiela argitaletxea* (160)
- Replika*

- RIEV - Revista Internacional de los Estudios Vascos* (Eusko Ikaskuntza) (172)
RIEV 100 urte: 1907-2007 (Eusko Ikaskuntza) (172)
Santurtziko Udal Euskaltegia (160)
Sarean zer? (Le Journal du Pays Basque, Euskal Herriko kazeta) (172)
Senez aldizkaria (160)
Susa (160)
Sustatu Interneteko albistegia (160)
Sustrai aldizkaria (160)
Teatro testuak (172)
Tesiker
TK aldizkaria (160)
Txalaparta argitaletxea (160)
Txistulari (160)
Urazandi digitala (Euskal Etxeak)
Uztaro: giza eta gizarte-zientzien aldizkaria (172)
Vasconia. Cuadernos de Historia-Geografía (Eusko Ikaskuntza) (172)
Vilaweb biblioteca (160)
Wikipedia (160)
Wordtheque (160)
Xenpelar Dokumentazio Zentroa (160)
XX. mendeko euskal liburuen katalogoa (160)
Zainak. Cuadernos de Antropología-Etnografía (Eusko Ikaskuntza) (172)
Zaldi Ero idazleekin (Armiarma) (160)
Zehazki hiztegia
Zibertso (172)
Zientzia eta Teknologiaren Corpusa - ZT Corpusa (172)
Zientzia.net (172)
ZuZeu albistari digitala (172)¶

1. www.baietz.org/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=3245
2. <http://andonisagarna.blogspot.com>
3. <http://eibar.org/blogak/e-gorblog>
4. www.keep-project.eu/ezpub2/index.php
5. www.ehu.es/ojs
6. www.kultura.ejgv.euskadi.net/r46-9238/eu/q56War/q56consulta.jsp?idIdioma=e&fuente=2
7. www.memoriadigitalvasca.es/handle/10357/2105
8. www.kulturklik.euskadi.net
9. <http://gipuzkoakomuseoak.net>
10. www.euskaltzaindia.net/euskera
11. www.euskaltzaindia.net/eaeb
12. www.euskamedia.org/
13. w390w.gipuzkoa.net/WAS/CORP/DBKBibliotecaDigitalKMWEB/Index_es.jsp
14. <http://corpeus.elhuyar.org/cgi-bin/kontsulta.py>
15. <http://corpus.consumer.es/corpus/>
16. www.libenet.net/presentacion.php?lang=eu
17. www.bne.es/es/Catalogos/BibliotecaDigital/enclave/index.html
18. www.bubok.es/
19. <http://europeana.eu>